

SŁOWO WSTĘPNE

Niniejszy, 29 tom *Prac Komisji Krajobrazu Kulturowego* pod tytułem *Fenomen miejsca – w poszukiwaniu tożsamości krajobrazu* poświęcony jest dociekaniom na temat specyficznych cech krajobrazu, które są rezultatem konkretnych uwarunkowań przyrodniczych i historyczno-kulturowych, a także społecznych, politycznych i prawno-administracyjnych. Czytelnik odnajdzie tu teksty omawiające fenomen miejsca pojmowany w różnych skalach przestrzennych: od dużych regionów (Kujawy, Pomorze, Dolny Śląsk, Pojezierze Wałeckie, Wyżyna Krakowska, Ziemia Kłodzka, Gorce) do mniejszych miejscowości (Ochaby Wielkie) i ich części (np. ogrody działkowe).

Zgromadzone tu artykuły poruszają bardzo ważne w czasach globalizacji kwestie zacierania tożsamościowych cech krajobrazu. Autorzy skupili uwagę na różnych aspektach decydujących o narastaniu cech i elementów wyróżniających krajobrazy, posługując się różnymi skalami przestrzennymi. Znalazły się tu teksty sięgające czasów prehistorycznych – paleolitu, czasów historycznych: XVIII w., XIX w., różnych okresów XX w. i czasów współczesnych.

Artykuł D. Brykały, Z. Podgórskiego, Ł. Sarnowskiego, P. Lamparskiego, J. Kordowskiego, wskazuje na unikatowe formy przestrzeni województwa kujawsko-pomorskiego, związane z ponad dwustuletnim okresem wykorzystania energii wiatru i wody. Autorzy ukazują ogromny potencjał energetyczny regionu, który może być obecnie odbudowany i wykreowany, jako wizerunek krajobrazu. Tekst A. Bucaly ukazuje antropogeniczne przekształcenia krajobrazów Gorców od czasów napływu ludności pochodzenia bałkańskiego (XIV w.). Przeprowadzone i przedstawione w tych artykułach analizy bazują na kartograficznych materiałach historycznych i źródłach archiwalnych.

Źródła kartograficzne, zawarte w Atlasie *Krieges-Carte von Schlesien* Christiana Friedricha von Wrede były także podstawą analizy G. Bosego do celów rekonstrukcji krajobrazu kulturowego Dolnego Śląska w połowie XVIII w.

W podobnym duchu jest napisany tekst K. Kołodziejczyka o zmianach nazw dróg i ścieżek na ziemi kłodzkiej po II wojnie światowej w wyniku przesiedleń ludności i przzerwania ciągłości kulturowej regionu. Są one przykładem dehumanizacji krajobrazu. W obronie historycznych nazw na mapach, jako swoistego repozytorium wiedzy o krajobrazie kulturowym i ludziach którzy tam żyli na przykładzie Pojezierza Wałeckiego, wypowiadają się także M. Brzezińska-Klusek, J. Drachal i A. Mironczuk. Z kolei uniktowość krajobrazu kulturowego Doliny Wodącej w starszej epoce kamienia została zrekonstruowana na podstawie źródeł archeologicznych.

Kolejne dwa artykuły M. Jakiela i A. Bernatek oraz A. Jaszczak, i M. Antolaka poświęcone są rozważaniom percepcji krajobrazu i tożsamości krajobrazu. Interesującym jest uświadomienie sobie faktu odmienności postrzegania krajobrazu przez ludzi różnych kultur.

Tom kończą dwa artykuły dotyczące bardzo współczesnych procesów zmieniających cechy tożsamościowe krajobrazu. H. Doroz ukazuje przemiany krajobrazu kulturowego Żabięgo Kraju, którego fenomen był budowany przez lata na bazie

gospodarki stawowej i tradycji hodowli koni arabskich do postaci zwesternizowanego parku rozrywki, będącego swoistą wyspą – "globalną wioską" w krajobrazie regionu. D. Dymek pisze o zmianie sposobu gospodarowania w ogródkach działkowych oraz ich skutkach krajobrazowych, jako konsekwencji wyroku trybunału konstytucyjnego z dnia 11 lipca 2012 r.

Z pozoru różnorodne tematycznie artykuły, zebrane w niniejszym tomie tworzą zwarty przegląd problematyki zmian krajobrazu kulturowego. Wskazując na niegdysiejszy fenomen miejsc analizują przyczyny współczesnych procesów zanikania lub zmiany cech tożsamościowych krajobrazu.

Urszula Myga-Piątek, Joanna Plit